

[૧૪]

* જ્ઞાન-આનંદમય ચૈતન્યતત્ત્વનો અનંત વૈભવ બતાવનાર *
* અનંતનાથ તીર્થંકરને નમસ્કાર કરીને તેમનું મંગલ જીવન કહું છું. *

હે અનંતનાથ ! આપ કેવળજ્ઞાનાદિ અનંતગુણોની ખાણ છો; અનંત ગુણ-પર્યાયરૂપે આપનું જે શુદ્ધ અસ્તિત્વ છે તે જ આપનું સમ્યક્ સ્વરૂપ છે. હે દેવ ! આપના આવા અનંતભાવરૂપ અસ્તિત્વને ઓળખતાં જ અમને અમારામાં અનંત ગુણપર્યાયોથી ભરપૂર ચેતનવૈભવ દેખાય છે, અનંતગુણનો સમ્યક્ સ્વાદ અનુભવાય છે ને મિથ્યાત્વાદિ અનંતદોષો દૂર થઈ જાય છે.

હે ભગવાન ! 'આપ આંવા છો ને આપ તેવા છો' એવા મારા અલ્પતિના થોડાક પ્રલાપ વડે શું આપના અનંતગુણનો પૂરો મહિમા પ્રગટ થઈ શકે છે? —તોપણ, જેમ અમૃતનો સમુદ્ર આખો ન પી શકાય છતાં તેના થોડાક અમૃતપાનથી પણ તૃષ્ણા છીંપીને શું તૃપ્તિ નથી થતી ? તેમ હે અનંતગુણસાગર ! આપના થોડાક ગુણોના ચિંતનથી પણ અમારું હૃદય તૃપ્ત થાય છે.

જે અનંત ગુણસમ્પન્ન ભગવાન અનંતનાથ આપણા હૃદયમાં બિરાજમાન થતાં જ સર્વ વિભાવો ચૈતન્યથી બહાર રહી જાય છે; અનંતભવોનો અંત થઈને, અનંત એવી સિદ્ધદશા શરૂ થઈ જાય છે; એવા પ્રભુ અનંતનાથનું મંગલ જીવન, હે ભવ્ય જીવો ! તમે આદરપૂર્વક સાંભળો.

ભગવાન અનંતનાથ : પૂર્વભવ : રાજાપદ્મરથ.

અનંત ભવચક્રનો અંત કરનારા તે ભગવાન અનંતનાથ, પૂર્વે ત્રીજા ભવે ધાતકીખંડમાં અરિષ્ટનગરીના રાજા પદ્મરથ હતા. તે નગરી રત્નમાલાઓથી શોભતી હતી, તો તેના રાજા પણ સમ્યક્ત્વાદિ રત્નો વડે શોભતા હતા. પુણ્યોદયથી બહારમાં સર્વ સુખસામગ્રી તેમને પ્રાપ્ત હતી, પરંતુ ચૈતન્યસુખના વેદનમાં તેમને તે કોઈ સામગ્રીની જરૂર પડતી ન હતી. રાજવૈભવની વચ્ચે રહેતા હોવા છતાં તેમનું ચિત્ત પાપોથી અલિપ્ત રહેતું અને સદા પંચપરમેષ્ટીની ભક્તિમાં લાગેલું હતું. તેમના મહાન ભાગ્યે મુનિવરોનું તેમ જ કેવળી ભગવંતોનું અવારનવાર તેમની નગરીમાં આગમન થતું હતું.

એક દિવસે ભગવાન સ્વયંપ્રભ-જિનેન્દ્ર તેમની નગરીમાં પધાર્યા; ચારેકોર આનંદમગલ છવાઈ ગયો. ભાવિ તીર્થંકર એવા તે રાજા પદ્મરથ મહાન સવારીપૂર્વક અતિ ધામધૂમથી ભગવાનના દર્શન કરવા આવ્યા. ખૂબ જ ભક્તિપૂર્વક કેવળી પ્રભુના દર્શન કર્યા. પ્રભુનું રૂપ નીહાળતાં તેનું ચિત્ત પરમ શાંત થયું એટલું જ નહિ, જ્ઞાનની નિર્મળતા થતાં તેને પોતાના કુલ ૭ ભવ જાણવામાં આવ્યા, તેમાં જો કે તેને ભવિષ્યના તો બે જ ભવ બાકી હતા, તેથી તે બે ભવ જાણ્યા ને ભૂતકાળના ચાર ભવોને જાણી લીધા; એમ વર્તમાન સહિત કુલ ૭ ભવોનું તેને જ્ઞાન થયું અને તેમાંય પોતાનો અંતિમભવ તીર્થંકરનો છે—એમ જાણીને તેનું ચિત્ત હર્ષથી રોમાંચિત થયું. અહા, પોતાના મોક્ષનું જ્ઞાન થાય એના જેવી આનંદની વાત બીજી કઈ ?

ભાવિ તીર્થંકર એવા તે રાજા પદ્મરથે ભગવાનની સભામાં બેસીને ધર્મોપદેશ સાંભળ્યો; તે સાંભળતાં જ વૈરાગ્યપૂર્વક તે ચિંતન કરવાં લાગ્યા કે : આ જીવને શરીર સાથેનો સંબંધ કાંઈ નિત્ય રહેનારો નથી, અનંત શરીરો સાથે સંબંધ થયો પણ એકેક શરીર કાયમ ન રહ્યું, બધા છૂટા પડી ગયા; કેમકે જીવ અને શરીર છૂટા જ છે. એ જ રીતે પાંચ ઈન્દ્રિય અને તેના વિષયોનો સંબંધ પણ કાંઈ કાયમ રહેતો નથી, ક્ષણભંગુર છે, બેમાંથી એક છૂટી જાય છે—કાં તો ઈન્દ્રિયો છૂટી જાય છે, કાં તો વિષયોનો સંયોગ છૂટી જાય છે. આ રીતે જીવ, શરીર—ઈન્દ્રિયો તેમ જ વિષયોથી જુદો છે. (વૈરાગી રાજા વિચારે છે—) અન્યમતના મોડી જીવો ભલે તેમાં મોહ કરે, પણ મેં તો અરિહંત ભગવાનના મતનું શરણ લઈને જડ—ચૈતનનું ભેદજ્ઞાન કર્યું છે; તેથી હું તે બાહ્ય વિષયોમાં ક્યાંય મોહિત નહીં થાઉં; અરિહંતદેવે મારો અનંત ચૈતન્યવૈભવ મને દેખાડ્યો છે....તેને જ હું સાધીશ.

આ પ્રમાણે રાજા પદ્મરથનું ચિત્ત સંસારથી વિરક્ત થયું. જેમ ઘણા કાળથી પોતાના જીના સ્થાનમાં રહેતું સસલું વનમાં આગ લાગતાં તેનાથી બચવા માટે પોતાના જીના સ્થાનને છોડીને દૂર ભાગે છે; જીના સ્થાનની મમતા નથી કરતું, તેમ ઘણા દીર્ઘકાળથી સંસારમાં રહેવા છતાં, કષાયોની આગથી ભયભીત થયેલા ભવ્યાત્મા પદ્મરથ, સંસાર—રાજપાટ છોડીને મોક્ષને સાધવા તત્પર થયા. તેણે સ્વયંપ્રભ કેવળીભગવાનના ચરણમાં જિનેન્દ્રીક્ષા લીધી. અગિયાર અંગનું જ્ઞાન પ્રગટ કર્યું ને દર્શનવિશુદ્ધિ વગેરે ઉત્તમ ભાવનાઓ ભાવીને તીર્થંકરનામકર્મ બાંધ્યું. ચાર પ્રકારની ઉત્તમ આરાધનાપૂર્વક પ્રાણ છોડીને અચ્યુતસ્વર્ગના ઈન્દ્ર થયા. અસંખ્ય વર્ષ સમ્યક્ત્વ સહિત ત્યાં રહ્યા. ત્યારબાદ મનુષ્યલોકમાં અવતરવાને છ મહિનાની વાર હતી ત્યાં તો મનુષ્યલોકમાં તેમના પુણ્યપ્રતાપે દિવ્ય પરિવર્તન થવા માંડ્યું.

અયોધ્યાનગરીમાં અનંતનાથનો અવતાર

ભરતક્ષેત્રની અયોધ્યાનગરીમાં અત્યાર સુધીમાં ચાર તીર્થંકરો (ઋષભદેવ, અજિતનાથ, અભિનંદન, સુમતિનાથ) અવતરી ચૂક્યા છે; હવે પાંચમા તીર્થંકર અવતરવાની તૈયારી છે, એટલે કુબેરે જીની અયોધ્યાનગરીની નવરચના કરીને ફરી અત્યંત સુંદર બનાવી દીધી. તે વખતે અયોધ્યાની રાજગાદી પર મહારાજા સિંહસેન અને મહારાણી જયશ્યામા હતા. એકાએક નગરીમાં પરિવર્તન થવા લાગ્યું; રાજમહેલના આંગણે રોજ કરોડો રત્નોની વૃષ્ટિ થવા લાગી. પ્રજાજનોનાં મન પ્રફુલ્લિત બન્યા. મહાદેવી જયશ્યામાને ધર્મના ઉત્તમ વિચારો આવવા લાગ્યા અને આસો વદ ૧ ની પૂર્વની પાછળી રાતે સિંહ—હાથી—રત્નોનો ઢગલો વગેરે ૧૬ ઉત્તમ સ્વપ્નો તેમણે એક સાથે જોયા. તે સ્વપ્નો

તીર્થંકરના જીવનું આગમન સૂચવતા હતાં. આ સ્વપ્નનું ફળ જાણીને માતા-પિતાના હર્ષનો પાર ન રહ્યો. સ્વર્ગથી ઈન્દ્રોએ આવીને માતા-પિતાનું તેમજ ગર્ભસ્થ તીર્થંકરના જીવનું સન્માન કર્યું ને ગર્ભ-કલ્યાણકનો ઉત્સવ ઉજવ્યો.

વૈશાખ વદ બારસે તીર્થંકર ભગવાન અનંતજિનનો અયોધ્યામાં અવતાર થયો. ૧૩મા વિમલનાથ તીર્થંકર પછી ૯ સાગરોપમના અસંખ્યાત વર્ષો બાદ ૧૪મા તીર્થંકરનો અવતાર થયો તેમના અવતાર પૂર્વે લાખો કરોડો વર્ષો સુધી ભરતક્ષેત્રમાં જૈનધર્મનો વિચ્છેદ થઈ ગયો હતો; તેમનો અવતાર થતાં જ તે વિચ્છેદ દૂર થયો અને જૈનશાસનનું ધર્મચક્ર પુનઃ શરૂ થયું. તીર્થંકરોનો અવતાર ધર્મની વૃદ્ધિ માટે જ છે.

મેરૂ ઉપર મહાન ઉત્સવથી ઈન્દ્રોએ ચૌદમા તીર્થંકરનો જન્માભિષેક કર્યો. ભરતક્ષેત્રમાં અસંખ્યાત વર્ષો બાદ ભગવાનના જન્મકલ્યાણકનો આ પ્રસંગ બન્યો. જન્માભિષેક કર્યા બાદ, 'અનંતજિન' એવું સંબોધન કરીને ઈન્દ્રે એ બાલતીર્થંકરની સ્તુતિ કરી, એટલું જ નહિ—પ્રભુના દર્શનથી તેને એવો મહાન આનંદ થયો કે તેણે તાંડવનૃત્ય કર્યું—જગતના બધા નૃત્યોમાં ઈન્દ્ર-ઈન્દ્રાણીનું આ તાંડવનૃત્ય સૌથી શ્રેષ્ઠ છે—જેમાં ઈન્દ્ર પોતે હજાર હાથ વડે હાવભાવથી ભક્તિ કરીને નાચે છે.

ભગવાન અનંતનાથનું આયુ ૩૦ લાખ વર્ષ હતું. તેમના ચરણમાં શાહૂડી અર્થાત્ શેળાનું ચિહ્ન હતું; બાલ્યકાળ તેમનો અદ્ભુત હતો.—શરીર બાલ છતાં તેમનો આત્મા તો સમ્યક્ત્વાદિ અનંતગુણો વડે પ્રોઢ હતો. સાત લાખ પચાસ હજાર વર્ષ સુધી તેઓ યુવરાજપણે રહ્યા, સર્વોત્કૃષ્ટ પુણ્યસામગ્રી તેમની સેવામાં હાજર હતી. પણ ભગવાન તો પોતાના ચિદાનંદ-પરમાત્માનું જ સેવન કરતા હતા; પરમાત્મા થવા માટે જ આ અવતાર છે—એવું લક્ષ તેમને નિરંતર વર્તતું હતું.

પછી મહારાજા સિંહસેને યુવરાજ અનંતનાથનો રાજ્યાભિષેક કર્યો...અયોધ્યાના રાજસિંહાસને અનંતનાથે ૧૫લાખ વર્ષ સુધી ઉત્તમ રાજ્ય કર્યું. અયોધ્યા તો આખા ભરતક્ષેત્રની રાજધાની, ત્યાંથી અનેક તીર્થંકરો—ચક્રવર્તીઓ ભારતનું રાજ્ય કરતા આવ્યા છે...એટલું જ નહિ, તે રાજ્યને છોડીને ત્રણલોકના રાજ્યને સાધી સાધીને અયોધ્યાપુરીના અસંખ્યાત રાજવીઓ આ ચોવીસીમાં મોક્ષને પામ્યા છે. એવા જ મોક્ષગામી, અને તે ઉપરાંત તીર્થંકર એવા ભગવાન અનંતનાથના રાજ્યમાં પ્રજાજનો ધર્મ અને ધન બંનેમાં વૃદ્ધિગત હતા. એવામાં અકસ્માત એક બનાવ બન્યો.

વૈશાખ વદ ૧૨ : અયોધ્યાના મહારાજ અનંતજિનનો આજે જન્મદિવસ હતો. આજે તેમની ઉંમર ૨૨ લાખ ૫૦ હજાર વર્ષની થઈ હતી. એક તો અયોધ્યાપુરીના મહારાજા અને વળી તીર્થંકર, એટલે તેમનો જન્મોત્સવ ઉજવવા દેશોદેશના હજારો રાજાઓ સુંદર ભેટ-લઈને આવ્યા હતા. આગલા દિવસથી જ અદ્ભુત શણગારથી આખી નગરી શોભતી હતી. મહારાજા અનંતજિન રાજમહેલ પર ચડીને તે દિવ્ય શોભા જોતા હતા....

—એવામાં આકાશમાં મોટો કડાકો થયો અને તેજના દિવ્ય લીસોટા સાથે એક મોટો તારો આકાશમાંથી ખર્યો, ઉલ્કાપાત થયો. એ ઉલ્કાપાત જોતાં જ મહારાજા અનંતનાથના ચિત્તમાં પણ વૈરાગ્યના મહાન ઝબકાર સાથે ચેતના જાગી ઊઠી : તેમને પૂર્વભવનું જાતિસ્મરણ થયું અને વૈરાગ્યથી તેઓ ચિંતવવા લાગ્યા : અરે, જેમ આ ઉલ્કા ક્ષણભંગુર છે, તેમ રાગાદિ સમસ્ત વિભાવો તેમ જ આ રાજસંપદાના સંયોગો પણ ક્ષણભંગુર છે; જીવ સાથે કોઈ સ્થિર રહેનારાં

નથી, માત્ર પોતાનું સિદ્ધપદ જ સ્થિર છે, તેથી તે જ સાધવા યોગ્ય છે. મારે આ જીવનમાં જ મોક્ષની સાધના પૂરી કરવાની છે. માટે હવે તેમાં પ્રમાદ ઉચિત નથી; હું શીઘ્ર જ આ સંસાર છોડીને મુનિ થઈશ ને મોક્ષને સાધીશ.

ભગવાનના દીક્ષા માટેના નિર્ણયથી ચારેકોર ખળભળાટ ફેલાઈ ગયો; દેવો, પણ ખળભળી ઊઠ્યા ને દીક્ષામહોત્સવ કરવા આવી પહોંચ્યા.

જન્મનો ઉત્સવ મોક્ષના મહોત્સવમાં પલટાઈ ગયો. દેવોમાં ગુરુસમાન બ્રહ્મર્ષિ એવા લૌકાંતિક દેવોએ પ્રભુની સ્તુતિ કરીને અચિંત્ય વૈરાગ્યનું અનુમોદન કર્યું. એ જ વખતે ઈન્દ્રો 'સાગરદત્તા' નામની પાલખી લઈને આવી પહોંચ્યા. સાગર જેવા ગંભીર પ્રભુએ સાગરદત્તા પાલખીમાં બેસીને તપોવનમાં ગમન કર્યું. જન્મોત્સવ માટે આવેલા એક હજાર રાજાઓ પણ પ્રભુની સાથે જ તપોવનમાં ચાલ્યા ને પ્રભુની સાથે દીક્ષા લીધી. અહા, એક તીર્થંકરની સાથે હજારો રાજાઓ દીક્ષા લઈને આત્મધ્યાન કરતા હશે ત્યારે, ધ્યાનસ્થ હજારો જૈન મુનિઓના સમૂહનું એ દશ્ય કેવું અદ્ભુત, અજોડ શાંત અને વૈરાગ્યપ્રેરક હશે ! એ દશ્ય જોઈને વનના કૂર પશુઓ પણ શાંત થઈ જતા હતા.

એ રીતે ભગવાન અનંતનાથ પોતાના જન્મના દિવસે જ દીક્ષા લઈને આત્મધ્યાનમાં લીન થયા. તરત તેમને અનેક લબ્ધિ સહિત મન:પર્યયજ્ઞાન પ્રગટ્યું; તેમાં પણ શુદ્ધ પરિણામોની લબ્ધિએ તો નજીકમાં જ કેવળજ્ઞાનાદિ નવક્ષાયિકભાવોની મહાલબ્ધિના આગમનનું સૂચન કર્યું, બે દિવસના ઉપવાસ બાદ મુંનિરાજ અનંતનાથ સાકેતપુરીમાં પધાર્યા, ત્યારે વિશાખ રાજાએ ભક્તિપૂર્વક એ તીર્થંકરમુનિરાજને

પ્રથમ પારણું કરાવ્યું. તે જ વખતે, પારણું કરાવનારને મોક્ષવૈભવની પ્રાપ્તિનાં સૂચક દૈવી વાજાં વાગ્યા ને આકાશમાંથી રત્નવૃષ્ટિ થઈ.

મુનિદશામાં વિચરતા-વિચરતા પ્રભુ અનંતનાથ બે વર્ષ બાદ પુનઃ અયોધ્યા પધાર્યા ને જે તપોવનમાં પોતે દીક્ષા લીધી હતી તે જ તપોવનમાં ફાગણ વદ અમાસના રોજ શુક્લધ્યાનવડે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કર્યું. ચૌદમા તીર્થંકર તેરમા ગુણસ્થાને પરમાત્મપદે બિરાજ્યા. દેવેન્દ્રોએ પંચમજ્ઞાન પામેલા પ્રભુના ચોથા કલ્યાણકનો ઉત્સવ કર્યો; ને સમવસરણની રચના કરી. સહજપણે અનંતભાવોથી ભરેલી અનંતનાથ પ્રભુની વાણી છૂટી. 'જય' વગેરે ૫૦ ગણધરો એકસાથે અનંતનાથ તીર્થંકરની એ દિવ્યવાણી ઝીલતા હતા; તે ઉપરાંત કેટલાય મુનિવરો સમવસરણસભામાં જ આત્મલીન થઈને કેવળજ્ઞાન પામતા ને જમીનનો સ્પર્શ છોડીને નીરાલંબી આકાશમાં પાંચ હજાર ધનુષ ઊંચે સ્થિર થતા હતા. એવા પાંચહજાર કેવળી-અરિહંત ભગવંતો તે સમવસરણમાં બિરાજમાન હતા.

અહા, એક તીર્થંકર અને પાંચ હજાર બીજા કેવળી ભગવંતો,—હજારો અરિહંતોના મેળાનું એ દેશ્ય કેવું અદ્ભુત હશે!! એક ક્ષેત્રે બે તીર્થંકરો ભેગા ન થાય પરંતુ કેવળીભગવંતો—અરિહંતો તો સમવસરણમાં એક સાથે હજારો હોય! વાહ, જાણે કેવળજ્ઞાન ઊગવાનું ખેતર! ત્યાં પાંચ હજાર કેવળી ઉપરાંત પાંચ હજાર મનઃપર્યયજ્ઞાની, ચાર હજારથી વધુ અવધિજ્ઞાની મુનિવરો, એક હજાર બાર અંગધારી શ્રુતકેવળી, ત્રણ હજારથી વધુ વાદવિદ્યામાં કુશળ મુનિવરો, ૪૦ હજાર જેટલા ઉપાધ્યાય-શિક્ષકો ને આઠ હજાર વિક્રિયાઋદ્ધિધારી મુનિવરો હતા.—કુલ ૬૬ હજાર મુનિવરો, એક લાખ આઠ હજાર અર્જિકાઓ, બે લાખ શ્રાવકો ને ચાર લાખ શ્રાવિકાઓનો ભવ્ય ચતુર્વિધસંઘ પ્રભુની સાથે મોક્ષમાર્ગમાં ચાલી રહ્યો હતો. તે ઉપરાંત તિર્થંચોનો રાજા સિંહ-હાથી-સર્પ-વાંદરા-મોર વગેરે લાખો પ્રાણીઓ પણ પ્રભુના દર્શનથી મુગ્ધ બનતા ને દિવ્યવાણીના શ્રવણથી આત્મજ્ઞાન પણ પામતા. તેરમા ગુણસ્થાને બિરાજમાન ચૌદમા તીર્થંકર પ્રભુ અનંતનાથ, દિવ્યધ્વનિ વડે આત્માનો અનંત ચૈતન્યવૈભવ બતાવતા હતા. તે અદ્ભુત અચિંત્ય વૈભવ પાસે દેવો પોતાના દેવલોકના વૈભવને પણ તુચ્છ સમજીને આત્મવૈભવની ઉપાસના કરતા હતા. એ રીતે સમવસરણમાં આવીને કેટલાય મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવો પણ સમ્યગ્દૃષ્ટિ બની જતા હતા.

ભગવાન અનંતનાથે લાખો વર્ષ સુધી ધર્મોપદેશ આપીને ધર્મચક્ર ચલાવ્યું. પ્રભુ દિવ્યધ્વનિમાં કહેતા—હે જીવો! આત્મામાં એક જ ધર્મ નથી પણ એકસાથે અનંતધર્મો રહેલા છે. એક જ વખતે સત્પણું ને અસત્પણું, એકપણું ને અનેકપણું, નિત્યપણું ને અનિત્યપણું, જ્ઞાન ને આનંદ, કર્તાપણું ને અકર્તાપણું—એવા અનંતધર્મો કોઈજાતના વિરોધ વગર વસ્તુમાં રહેલાં છે ને એ જ વસ્તુનું સ્વરૂપ છે. વસ્તુમાં તેના બધા શુદ્ધધર્મો એકસરખા, તન્મયપણે રહેલા છે, તેમાં કોઈ ગૌણ નથી. વક્ત્ર પોતાના અભિપ્રાયઅનુસાર તેમાં કોઈને મુખ્ય કરીને કહે છે, ત્યારે બીજા ધર્મો પણ ગૌણપણે તેના સ્વીકારમાં છે, તેનો નિષેધ નથી. દરેક વસ્તુ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયસ્વરૂપ, ને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવસ્વરૂપ સ્વાધીન છે, તેના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમાં બીજા કોઈની દખલગીરી નથી. પોતાના સ્વાધીન સ્વરૂપને સમજનાર જીવ, પોતાના અનંતધર્મસ્વભાવોથી જ પરિતૃપ્ત રહે છે ને સમ્યક્ત્વથી માંડીને મોક્ષ સુધીના સુખને પોતામાં જ અનુભવે છે.

ધર્મોપદેશમાં આવી સત્ વસ્તુની પ્રરુપણા કરતાં કરતાં અનંતનાથ ભગવાને સાત લાખ પચાસ હજાર વર્ષો સુધી વિહાર કર્યો ને કરોડો જીવોને મોક્ષમાર્ગમાં લગાડ્યા....અંતે જ્યારે એકમાસ આયુ બાકી રહ્યું ત્યારે સમ્મેદશિખરની સ્વયંભૂ ટૂંક પર આવીને તેઓ સ્થિર થયા; વિહાર અને વાણી બંધ થયા. અને

જે દિવસે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ્યું હતું તે જ તિથિએ (ફાગણવદ અમાસે) સંપૂર્ણ યોગનિરોધ કરીને, પ્રભુ અનંતનાથ તીર્થંકર અનંતધર્મોની શુદ્ધિને પ્રાપ્ત કરીને મોક્ષપદને પામ્યા. ઈન્દ્રોએ મોક્ષકલ્યાણકનો મહોત્સવ કરીને પૂજા કરી—

અનંતનાથ જિનરાજકા કૂટ સ્વયંભૂ જેહ;
મન-વચ-તન કર પૂજહું શિખર સમ્મેદ યજેહ.

અનેકાન્તસ્વરૂપ આત્માના અનંતધર્મોને પ્રકાશીને પોતાના અનંતધર્મોની શુદ્ધિ સહિત જેઓ સિદ્ધાલયમાં બિરાજી રહ્યા છે એવા 'સમયસાર'રૂપ શુદ્ધાત્માને સ્વાનુભૂતિસહિત નમસ્કાર હો. પ્રત્યેક આત્મામાં પોતાના અનંતધર્મો છે, તે પરથી ભિન્ન છે; એવા એકત્વ-વિભક્ત આત્મસ્વરૂપને દેખાડનારી, અને અશુદ્ધભાવોથી છોડાવીને શુદ્ધભાવો પ્રગટ કરાવનારી, ભગવાન અનંતનાથની અનેકાન્તવાણી સદા પ્રકાશમાન હો. હે દેવ ! અનેકાન્તસહિત આપનાં સમ્યક્નયોના કિરણોએ જગતના જીવોને મિથ્યાત્વ-અંધકારથી છોડાવ્યા છે ને સમ્યક્ત્વનો અપૂર્વ પ્રકાશ આપ્યો છે. અનંત નયાત્મક સ્વાનુભવ-પ્રમાણ વડે અનંત ભવચક્રથી છોડાવનાર ને અનંત ચૈતન્યનિધાન પમાડનાર અનંતનાથ જિનને નમસ્કાર હો.

[ઈતિ શ્રી ચોવીસ તીર્થંકરોના મહાપુરાણમાં અનંતજિન-તીર્થંકરની મંગલકથા પૂરી થઈ.]

* *

[ભરતક્ષેત્રમાં ભગવાન અનંતનાથનું ધર્મશાસન ચાર સાગરોપમ (અસંખ્યાત વર્ષો)સુધી ચાલ્યું ને તેમાં અસંખ્ય જીવો મોક્ષ પામ્યા. પછી અંતર્ભાગમાં અર્ધા પલ્યોપમ સુધી ધર્મનો વિચ્છેદ રહ્યો. ભરતક્ષેત્રમાં આ છઠ્ઠી વખત ધર્મ વિચ્છેદ થયો.]

અનંતચતુર્દશી (ભાદરવા સુદ ચૌદશ)

દશલક્ષણ પર્વનો અંતિમ દિવસ ભાદરવા સુદ ૧૪ 'અનંતચતુર્દશી' તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. ભગવાન અનંતનાથ સાથે તેનો સંબંધ જોડીને કેટલાક કથાકાર એક કથા કહે છે, તે આ પ્રમાણે : સોમશર્મા નામના એક મનુષ્યે પૂર્વભવમાં કોઈ પ્રકારે ધર્મની નિંદા કરીને મહાપાપ બાંધેલું; તે પાપના ઉદયથી અત્યંત ગરીબ અને કોઢિયો હતો, જ્યાં જાય ત્યાં તેનો તીરસ્કાર થતો હતો. આથી તે ખૂબ કંટાળી ગયો હતો. એવામાં ભાદરવા સુદ ૧૪ના દિવસે તેણે ભગવાન અનંતનાથનું સમવસરણ જોયું. તેમનો અર્ચિત્ય વૈભવ દેખ્યો, ને ત્યાં જનારા બધા જીવોમાં અત્યંત પ્રસન્નતા દેખી. આથી તે પણ પ્રભુના સમવસરણમાં પહોંચી ગયો. આખલ થતાંવેત તેનો રોગ દૂર થઈ ગયો, દુઃસ્વિદતા મટી ગઈ ને પ્રભુ અનંતનાથના દર્શનથી તથા ઉપદેશથી તેને ધર્મની શ્રદ્ધા થઈ; વ્રતના આચરણપૂર્વક તે જીવ મરીને દેવલોકમાં મહા વિભૂતિવાળો દેવ થયો. [આથી તે દિવસને 'અનંતચતુર્દશી' ગણીને, જિનેન્દ્રપૂજા-અભિષેક-ઉપવાસ વગેરે વિધિપૂર્વક ૧૪વર્ષ સુધી 'અનંતચતુર્દશી વ્રત' કરવાનું લોકોમાં પ્રચલિત બન્યું છે.] ત્યારબાદ સોમશર્માનો તે જીવ, દેવલોકમાંથી અસંખ્ય વર્ષે નીકળીને ભરતક્ષેત્રમાં વિજયનગરનો રાજકુમાર 'અરિંજય' થયો. તેણે રાજગૃહી જઈને વિપુલાચલ પર બિરાજમાન ભગવાન મહાવીર તીર્થંકરનો ધર્મોપદેશ સાંભળ્યો; પોતાની પૂર્વભવની ઓરાધના તેને યાદ આવી, અને પછી સંયમ ધારણ કરી, કર્મક્ષય કરીને તે અનંત મોક્ષસુખ પામ્યો.

(ઈતિ અનંત ચતુર્દશી-વ્રતકથા.)

* *